

Asia: VN/20468/2024

Yksityisen kopioinnin hyvityksen uudistaminen - Selvityshenkilön kysely

Hyvitysvollisuuden piiriin kuuluvat teokset ja muut suojan kohteet

Kysymys 1: Mitä teoksia ja muita suojan kohteita hyvitysvollisuuden tulisi koskea, kun otetaan huomioon tietoyhteiskuntadirektiivin 2 artiklan ja 5 artiklan 2 kohdan b alakohdan säännökset?

Linkki direktiiviin: [Direktiivi - 2001/29 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32001L0029)

Hyvitysvollisuuden tulee koskea kaiken tyyppisiä teoksia ja suojan kohteita, joita kopioidaan mille tahansa välineelle yksityiseen käyttöön. Tietoyhteiskuntadirektiivi edellyttää, että oikeudenhaltijoille on maksettava sopiva hyvitys, jos jäsenvaltio sallii teosten tai muun suojan kohteen kopioinnin yksityiseen käyttöön. Suomessa tekijänoikeuslain 12 § sallii jokaiselle oikeuden valmistaa muutaman kappaleen julkistetusta teoksesta yksityistä käyttöönsä varten. Laissa rajataan yksityisen kopioinnin ulkopuolelle ainoastaan tietokoneella luettavassa muodossa olevat tietokoneohjelmat, tietokoneella luettavassa muodossa olevan kappaleen valmistaminen tällaisessa muodossa olevasta tietokannasta ja rakennusteokset.

Direktiivin ja tekijänoikeuslain mukaan minkä tahansa tyyppisen teoksen saa kopioida yksityiseen käyttöön. Toistaiseksi Suomessa ei ole maksettu hyvitysmaksua muiden kuin av-teosten ja musiikin kopioimisesta. Tämä ei vastaa direktiiviä. Direktiivi edellyttää, että jos jäsenvaltiossa säädetään yksityistä kopiointia koskeva rajoitus, tulee oikeudenhaltijoille turvata yksityisestä kopioinnista sopiva hyvitys. EUT on korostanut oikeudenhaltijoiden yhdenvertaisen kohtelun periaatetta Seven.one-tapauksessa (C-260/22), joka koski yleisradioyhtiöiden oikeutta saada yksityisen kopioinnin hyvitystä Saksassa.

Hyvitysvollisuuden piiriin tulee siten kuulua audio- (kuten musiikki, radio-ohjelmat, podcastit ja äänikirjat) ja audiovisuaaliset teokset (kuten elokuvateokset ja tv-ohjelmat) sekä graafiset aineistot eli kirjalliset ja kuvataiteelliset teokset ja valokuvat (esimerkiksi kirjat, lehdet, nuotit ja kuvat).

Opetus- ja kulttuuriministeriön vuosittain teettämässä yksityisen kopioinnin tutkimuksessa on selvitetty myös graafisten aineistojen (teksti, kuva ja nuotit) yksityistä kopiointia vuodesta 2017 lähtien. Graafisten aineistojen yksityisen kopioinnin määrä on vuodesta 2017 lähtien vuosittain

kasvanut ja se on ollut viimeisten vuosien aikana 550–690 miljoonaa hyvitetävää sivua. Opetus- ja kulttuuriministeriön tutkimukset osoittavat, että yksityiseen käyttöön kopioidaan myös graafisia aineistoja, kuten kirjoja, nuotteja, kuvia ja lehtiartikkeleita. Uusimman yksityisen kopioinnin tutkimuksen mukaan graafista aineistoa on viimeisen vuoden aikana kopioinut useampi kuin neljä viidestä (83 %) 12–79-vuotiaasta Suomessa (Taloustutkimus: Yksityinen kopiointi 2024-tutkimus). Kopiointitavat vaihtelevat tulostamisesta ja tallentamisesta skannaamiseen ja valokopiointiin.

Musiikki- ja videotiedostoja kopioitiin uusimman tutkimuksen mukaan yksityiseen käyttöön 162–191 miljoonaa kappaletta vuonna 2024. Graafisten aineistojen kopiointitapahtumia puolestaan oli 143 miljoonaa kappaletta (12–79 vuotiaiden keskuudessa, Taloustutkimus 2024). Tutkimuksen mukaan yksityisen kopioinnin hyvityksen piiriin kuuluva sivumäärä on arviolta välillä 582–697 miljoonaa sivua (12–79 v, Taloustutkimus 2024). 10 % vastaajista (12–79 v) kopioi, skannaa tai tulostaa päivittäin graafisia aineistoja yksityiseen käyttöön. 58 % kopioi, skannaa tai tulostaa vähintään muutaman kerran kuukaudessa. Suurin osa tallentaa tai tulostaa digitaalista aineistoa (esim. kirjaa, lehtiartikkelia, kuvia tai nuotteja).

Tutkimus osoittaa, että kyse ei ole marginaalisesta kopioinnista eikä yksityinen kopiointi kohdistu ainoastaan musiikkiin ja av-teoksiin. Yksityishenkilöt kopioivat yksityiseen käyttöönsä mm. nuotteja, lehtiä, kirjoja ja kuvia. Painettuina julkaistut aineistot (kirjat, lehdet, nuotit jne.) ja kuvat on helppo myös skannata digitaalisiksi valokuvaamalla tai kännykän, tabletin tai muun mobiililaitteen skannerisovelluksella tai muun sovelluksen skannausominaisuudella ja nämä digitaaliset kopiot voidaan siirtää myös muihin digitaalisiin välineisiin ja tallennuslaitteille. Jokainen yksityiskäyttöön tehty kopio tarkoittaa menetettyä myyntituloa kustantajalle ja menetettyä tekijäpalkkiota tekijöille. Yksityinen kopiointi aiheuttaa oikeudenhaltijoille taloudellista vahinkoa, joka ei ole vähäinen. Hyvitysmaksun rajoittaminen vain musiikin ja audiovisuaalisten teosten oikeudenhaltijoille ei ole perusteltua huomioiden EU:n tuomioistuimen ratkaisussa korostama yhdenvertaisuuden periaate (esim. Seven.One Entertainment, C-260/22, kohta 40).

Reprografisen kopioinnin sisällyttäminen yksityisen kopioinnin ja siten hyvitysvastuun piiriin on mainittu myös tietoyhteiskuntadirektiivin johdantokappaleessa 37: ”Jäsenvaltioille olisi sallittava reprografista kopiointia koskevan poikkeuksen tai rajoituksen säätäminen.” 17 EU-maassa (Alankomaat, Belgia, Espanja, Itävalta, Kreikka, Kroatia, Liettua, Luxemburg, Portugali, Puola, Ranska, Romania, Saksa, Slovakia, Slovenia, Tsekin tasavalta ja Unkari) sekä Norjassa kerätään hyvitysmaksuja myös tekstin ja kuvan oikeudenhaltijoille (tekijöille, kustantajille ja muille oikeudenhaltijoille). Esimerkiksi Alankomaissa teksti ja kuva otettiin hyvityksen piiriin vuonna 2012, koska haluttiin varmistua siitä, että kansallinen lainsäädäntö on EU:n tietoyhteiskuntadirektiivin 5 artikla 2 kohdan b alakohdan mukainen. Ruotsissa on valmisteilla esitys kirjallisten ja kuvataiteellisten teosten ja muiden suojankohteiden (teksti ja kuva) sisällyttämisestä yksityisen kopioinnin hyvitysmaksun piiriin. Tällä hetkellä Ruotsissa maksetaan yksityisen kopioinnin hyvitystä kirjallisista ja kuvataiteellisista teoksista osana liikkuvaa kuvaa tai äänitallennetta.

Yksityisen kopioinnin tutkimuksessa ei ole selvitetty, mille laitteille graafisia aineistoja kopioidaan, mutta ei voida olettaa, että Suomessa kopiointikäyttäytyminen olisi muista EU-maista poikkeavaa.

Hyvitysmaksua peritään monissa EU-maissa monikäyttöisten laitteiden, tallennusalustojen ja -palveluiden lisäksi mm. yksityiskäyttöön hankituista skannereista, tulostimista, fakseista ja monitoimilaitteista. Teksti ja kuva saavat myös osuuden kopioinnin mahdollistavista laitteista, tallennusalustoista ja palveluista kertyvistä hyvitysmaksuista.

Sekä EU:n lainsäädäntö että oikeuskäytäntö mahdollistavat ja edellyttävät hyvityksen maksamista myös graafisessa muodossa olevien teosten oikeudenhaltijoille suojattujen aineistojen (teksti, kuva ja nuotti) yksityisestä kopioinnista. Graafisessa muodossa olevien teosten sisältyminen tietoyhteiskuntadirektiivin 5 artiklan 2 kohdan b alakohtaan todetaan myös EUT:n Hewlett-Packard Belgium -tapauksessa (C-572/13): ”Koska tässä säännöksessä säädetään nimenomaisesti, että kappaleet, joihin siinä viitataan, on tehty ”mille tahansa välineelle”, sen on ymmärrettävä koskevan myös niitä kappaleita, jotka on tehty paperille tai samankaltaiselle alustalle. Koska mainitussa säännöksessä ei lisäksi tarkenneta kyseessä olevaa kappaleenvalmistustekniikkaa, se on ymmärrettävä siten, ettei sen soveltamisalan ulkopuolelle suljeta kappaleita, jotka on tehty käyttämällä mitä tahansa valokuvaustekniikkaa tai muuta menetelmää, jolla on samanlaiset vaikutukset.” (Hewlett-Packard Belgium, C-572/13, EU:C:2015:750, 32 kohta).

Selvyyden vuoksi on hyvä todeta, että tekijänoikeuslain 13, 13 a ja 14 §:ien sopimuslisenssisääntöksiin perustuvat Kopioston kopiointiluvat eivät koske yksityiseen käyttöön tehtäviä kopioita ja kopiointia. Yksityiseen käyttöön tehdyistä graafisten aineistojen kopioista oikeudenhaltijat eivät saa mistään direktiivin edellyttämään sopivaa hyvitystä.

Hyvitysvollisuuden piiriin kuuluva kopiointi

Kysymys 2: Minkälainen kopiointi yksityiseen käyttöön kuuluu mielestänne hyvitysvollisuuden piiriin ts. minkäläisten aineistojen kopiointi ja minkäläistä tekniikkaa käyttäen?

- analoginen – analoginen, esim. painetun aineiston valokopiointi
- analoginen – digitaalinen, esim. painetun aineiston skannaus
- digitaalinen-analoginen, esim. sähköisesti tallennetun aineiston tulostaminen paperille
- digitaalinen – digitaalinen, esim. tietoverkossa olevan aineiston tallentaminen puhelimen muistikortille tai pilvipalveluun

Hyvitysvollisuuden piiriin kuuluvat kaikki aineistojen kopiointi yksityiseen käyttöön mitä tekniikkaa tahansa käyttäen. Tietoyhteiskuntadirektiivissäkin puhutaan ”mille tahansa välineelle” valmistetuista kappaleista. Myös Unionin tuomioistuin on todennut, ”että kappaleen valmistamisen käsite on ymmärrettävä laajasti, kun otetaan huomioon kyseisen direktiivin johdanto-osan 21 perustelukappaleessa ilmaistu vaatimus siitä, että kappaleen valmistamista koskevan oikeuden kattamat toimet on määriteltävä laajasti oikeusvarmuuden takaamiseksi sisämarkkinoilla, ja mainitun direktiivin 2 artiklan sanamuoto, jossa käytetään termejä kuten ”suoraan tai välillisesti”,

”tilapäisesti tai pysyvästi” ja ”millä keinolla ja missä muodossa tahansa”.” (C-433/20 Austro-Mechana, kohta 16).

Unionin tuomioistuin on todennut samassa Austro-Mechana-ratkaisussaan (kohdat 22–23), että ”ensinnäkin on todettava, että laajan merkityksensä vuoksi ilmaisulla ”mille tahansa välineelle” tarkoitetaan kaikkia välineitä, joille suojattu teos voidaan toisintaa, mukaan lukien pilvilaskennan yhteydessä käytettyjen kaltaiset palvelimet. On nimittäin niin, että koska direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan b alakohdassa ei mitenkään täsmennetä niiden laitteiden ominaisuuksia, joista tai joiden avulla yksityiskäyttöön tarkoitetut kappaleet valmistetaan, on katsottava, että unionin lainsäätäjän näkemyksen mukaan näillä ominaisuuksilla ei ole merkitystä sen osittaisella yhdenmukaistamisella tavoitteleman päämäärän kannalta (ks. vastaavasti tuomio 5.3.2015, Copydan Båndkopi, C-463/12, EU:C:2015:144, 86 ja 88 kohta).”

Teknologianeutraaliuden ja yhdenvertaisen kohtelun periaatteiden vuoksi mitään kopiointitapaa tai tekniikkaa ei voida jättää hyvitysvelvollisuuden ulkopuolelle, eikä mahdollisuudella käyttää teknisiä suojakeinoja tule olla vaikutusta hyvitysvelvollisuuden soveltamiseen. Painettuina julkaistut aineistot (kirjat, lehdet, nuotit, kuvat jne.) on helppo paperikopioiden lisäksi myös skannata digitaalisiksi valokuvaamalla tai kännykän, tabletin tai muun mobiililaitteen skannerisovelluksella tai muun sovelluksen skannausominaisuudella ja nämä digitaaliset kopiot voidaan siirtää myös muihin digitaalisiin välineisiin, tallennusalustoille tai -palveluihin.

Yksityishenkilöt voivat tallentaa myös suoratoistopalveluissa kopioita lataamalla sisällön niin sanottuun offline-tilaan. Offline-tallenteella tarkoitetaan suoratoistopalvelussa tehtyä kopiota, jota käyttäjä voi katsoa tai kuunnella ilman verkkoyhteyttä (offline-tilassa). Tällainen kopiointi on mahdollista useissa musiikkia, äänikirjoja, elokuvia ja muita av-sisältöjä sisältävissä suoratoistopalveluissa. Offline-tallenne voi olla käyttäjän saatavilla tietyn ajan, kuitenkin enintään sen ajan, kun käyttäjällä on kyseisen palvelun tilaus voimassa. Kysymys offline-tallennuksen sisältymisestä yksityisen kopioinnin hyvitysmaksun piiriin on parhaillaan unionin tuomioistuimen ratkaistavana (C-496/24).

Hyvityksen toteuttamistapa

Kysymys 3: Jos hyvitys toteutetaan tallennusalustamalla, niin mitkä laitteet, tallennusalustat ja palvelut tulisi sisällyttää hyvitysmaksun piiriin (esim. älypuhelin, tietokone, monitoimilaite, tallentava digisovitin, ulkoinen kiintolevy, muistitikku, ulkoinen tallennuspalvelu, tallennettava CD tai DVD, MP3-soitin)?

Tulisiko maksun koskea kaikkia laitteita, tallennusalustoja tai palveluita vai voitaisiinko jotain niistä sulkea maksun ulkopuolelle yleisesti tai joissain tapauksissa? Millä perusteella (ks. jäljempänä maksun suuruuteen vaikuttavista tekijöistä)?

Hyvitysmaksun piirissä tulee olla kaikki tallennusalustat, laitteet ja palvelut, joille voidaan tallentaa tai kopioida sisältöjä tai joita voidaan käyttää yksityisen kopion tekemiseen. Maksun piirissä tulee olla myös kierrätetyt, uudelleen käyttöön tulevat laitteet, kuten monissa muissakin EU-maissa.

Käyttäisimme mallista nimitystä tallennusmaksumalli (ei tallennusalustamalli), koska hyvitysmaksun piirissä voi olla tallennusalustojen lisäksi myös monikäyttöisiä laitteita tai palveluita, esimerkiksi yksityishenkilöille tarjottavia tulostus- tai kopiointipalveluita, joissa ei sananmukaisesti tarjota tallennusalustaa.

Tietoyhteiskuntadirektiivin 5 artiklan 2 kohdan b alakohdassa puhutaan mistä tahansa välineestä, minkä vuoksi ei voida jättää joitakin tallennusalustoja, laitteita tai palveluita hyvitysmaksun ulkopuolelle. Tallennusmaksumalli on käytössä kaikissa muissa EU-maissa, joissa laissa on sallittu kopiointi yksityiseen käyttöön. On huomioitavaa, että kaikissa EU-maissa, joissa on hyvitysmaksujärjestelmä, peritään maksua perinteisten tallennusalustojen, kuten muistitikkujen, muistikorttien ja ulkoisten kovalevyjen lisäksi mm. matkapuhelimista, tableteista, kannettavista tietokoneista ja muista tietokoneista (PC). Unionin tuomioistuin on nostanut esille myös tietoyhteiskuntadirektiivin peruslähdekohdan, joka on todettu direktiivin 2001/29 toisessa ja viidennessä perustelukappaleessa: ”direktiivillä 2001/29 pyritään luomaan unionin tasolla yleinen ja joustava oikeudellinen kehys tietoyhteiskunnan kehityksen edistämiseksi sekä mukauttamaan ja täydentämään nykyistä tekijänoikeutta ja lähioikeuksia koskevaa oikeutta, jotta voitaisiin ottaa huomioon teknologian kehitys, joka on tuonut mukanaan suojattujen teosten uusia hyödyntämismuotoja” (asia C-283/10, Circul Globus București, 38 kohta). Tämäkin tukee sitä, että hyvitysmaksun piirissä tulee olla kaikki tallennusalustat, -välineet sekä -palvelut, joille tai joilla yksityishenkilöt voivat tehdä kopioita.

Unionin tuomioistuin on katsonut Padawan-ratkaisussaan (C-467/08, kohta 56), että laitteiden tai koneiden pelkkä kappaleen valmistamiskapasiteetti riittää oikeuttamaan yksityistä kopiointia koskevan maksun perimisen, mikäli kyseiset koneet tai laitteet on annettu luonnollisten henkilöiden yksityiseen käyttöön. Tähänkin perustuen hyvitysmaksun piirissä tulee olla kaikki sellaiset laitteet ja alustat, joilla tai joille on mahdollista valmistaa kappaleita yksityiseen käyttöön.

Unionin tuomioistuin on todennut ratkaisussaan Copydan Båndkopi (C-463/12, kohta 29), että ”direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan b alakohta ei ole esteenä sellaiselle kansalliselle lainsäädännölle, jossa säädetään sopivasta hyvityksestä monta toimintoa mahdollistavien tallennusalustojen, kuten matkapuhelinten muistikorttien, osalta riippumatta siitä, onko mainittujen alustojen pääasiallisena tarkoituksena kopiointi yksityiseen käyttöön, kunhan jokin kyseisten alustojen toiminnoista, toissijainenkin, mahdollistaa sen, että alustojen haltijat käyttävät niitä mainittuun tarkoitukseen.” Toisin sanoen monikäyttöisetkin laitteet tulee unionin oikeuden mukaan sisältyä hyvitysmaksun piiriin.

Unionin tuomioistuin on painottanut teknologianeutraaliuden periaatteen noudattamista: ”täältä osin unionin tuomioistuin on jo korostanut direktiivin 2001/29 5 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua pakollisesta poikkeuksesta, että tässä säännöksessä säädetyn poikkeuksen on mahdollistettava ja taattava uusien teknologioiden kehittyminen ja toimivuus sekä säilytettävä yhtäältä oikeudenhaltijoiden oikeuksien ja etujen sekä toisaalta suojattujen teosten käyttäjien, jotka haluavat käyttää näitä uusia teknologioita, oikeuksien ja etujen välinen oikeudenmukainen tasapaino (tuomio 5.6.2014, Public Relations Consultants Association, C-360/13, EU:C:2014:1195, 24 kohta

oikeuskäytäntöviittauksineen). Tällaista tulkintaa, jossa otetaan huomioon teknologianeutraaliuden periaate, jonka mukaan laissa on säädettävä henkilöiden oikeuksista ja velvollisuuksista yleisesti, jotta tietyn teknologian käyttöä ei suosittaisi toisen teknologian vahingoksi (ks. vastaavasti tuomio 15.4.2021, Eutelsat, C-515/19, EU:C:2021:273, 48 kohta), on noudatettava myös direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan b alakohdassa tarkoitettuun valinnaiseen poikkeukseen nähden, kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 36 kohdassa todennut.” (Austro-Mechana, C-433/20, kohdat 26–27).

Muissa EU-maissa (ja useissa EU:n ulkopuolisissakin maissa, joissa on käytössä yksityisen kopioinnin hyvitysmaksujärjestelmä) hyvitysmaksua peritään kaikentyyppisistä tallennusalustoista (esimerkiksi ulkoiset muistikortit, USB-muistitikut, ulkoinen kovalevy, CD, DVD, myös vanhemmat tallennusalustat, kuten äänikasetti, minidisc ja VHS, ovat monissa maissa edelleen maksun piirissä) ja tallennusvälineistä (esimerkiksi kannettavat tietokoneet, tietokoneet (PC), matkapuhelimet, tabletit, pelikonsolit, televisiot, joihin on integroitu muisti tai kovalevy sekä vanhemmat tallennuslaitteet, kuten digiboksit, MP3 soittimet, VHS-nauhurit, tallentavat DVD-soittimet, myös e-lukulaitteet ja älykellot ovat joissakin maissa hyvitysmaksun piirissä). Graafisten aineistojen (teksti, kuva ja nuotti) osalta hyvitysmaksua kerätään edellä mainittujen lisäksi myös yksityiskäyttöön hankituista tulostimista, skannereista ja monitoimilaitteista. Yksityishenkilöt tekevät kopioita yksityiseen käyttöönsä hankimiensa henkilökohtaisten laitteidensa lisäksi myös työpaikoillaan sekä julkisissa tiloissa, esimerkiksi kirjastoissa, oppilaitoksissa tai kopiointiliikkeissä olevilla koneilla. Näistä maksua voisi periä esimerkiksi osana leasing- tai vastaavaa maksua tai osana kopio- tai tulostusmaksua tai myytäviä kopio-/tulostuskortteja. Yksityisille henkilöille on tarjolla myös tulostuspalveluita (esim. Print In City), joissa peritään henkilöltä tulostusmaksu. Kopioston näkemyksen mukaan myös Suomessa tulee olla kaikki edellä mainitut laitteet, tallennusvälineet ja -alustat sekä palvelut hyvitysmaksun piirissä.

Kopioston näkemyksen mukaan myös pilvipohjaiset tai muut tallennuspalvelut, joissa tarjotaan yksityishenkilöille tallennustilaa, tulee olla hyvitysmaksun piirissä. Yksityishenkilöt valmistavat suojaetuista sisällöistä kopioita tällaisiin palveluihin. Näihin tallennuspalveluihin tehdyt kopiot eivät ole ainoastaan varmuuskopioita, vaan tallennuspalvelu on usein ainoa ja ensisijainen tallennustila, jonne yksityinen kopio tehdään, tai teoksesta tehdään kaksi kopiota eri tallennusalustalle, jolloin molempien alustojen tai palveluiden tulee olla hyvitysmaksun piirissä. Unionin tuomioistuimien on todennut Austro Mechana -ratkaisussaan (C-433/20), että tietoyhteiskuntadirektiivin 5 artiklan 2 kohdan b alakohta ”on tulkittava siten, että kyseisessä säännöksessä oleva ilmaisu ”mille tahansa välineelle valmistamat kappaleet” kattaa tekijänoikeuksilla suojattujen teosten kappaleen valmistamisen, jossa kappale tallennetaan yksityisiin tarkoituksiin palvelimelle, jolla pilvipalvelun tarjoaja asettaa käyttäjän saataville tallennustilaa.”

Jos hyvitysmaksu perustuu laitteissa ja tallennusvälineissä tallennuskapasiteettiin, kuten olemme edellä ehdottaneet ja kuten suurimmassa osassa EU-maista hyvitysmaksu perustuu, ei silloin laitteista ja tallennusvälineistä peritty maksu kata ulkoisia pilvipohjaisia tallennuspalveluita ja niiden tallennustilan kapasiteettia. Tämänkin vuoksi näistä tulee periä maksu erikseen. Unionin tuomioistuimen mukaan ”ei ole syytä tehdä toiminnalliselta kannalta eroa direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan b alakohdan soveltamiseksi sen mukaan, valmistetaanko suojatusta teoksesta

kappale palvelimelle, jolla pilvipalvelun tarjoaja asettaa tallennustilan käyttäjän saataville, vai valmistetaanko tällainen kappale kyseiselle käyttäjälle kuuluvalle fyysiselle tallennusvälineelle.” (Austro Mechana, C-433/20, kohta 29)

Pilvipohjaisten tallennuspalveluiden sisältyminen hyvitysmaksun piiriin tulee ilmetä myös lainsäädännöksessä.

Hyvitysmaksun ulkopuolella tulee kuitenkin säilyttää, kuten tälläkin hetkellä, operaattoreiden kuluttajille tarjoamat verkkotallennuspalvelut. Näiden tekijänoikeuslain 25 l §:ssä säädettyjen palvelujen osalta on hallituksen esityksessä todettu, että ”televisio-ohjelmien tallenteet eivät ole yksityiseen käyttöön valmistettuja teosten kappaleita, vaan tallennuspalvelun tarjoajan liiketoiminnassaan valmistamia teosten kappaleita.” (HE 181/2014 vp, s. 26). Tältä osin ei ole tarve tehdä muutoksia lakiin tai laintulkintaan.

Kysymys 4: Olisiko tallennusalustamallin sijasta tai ohessa mahdollista periä hyvitysmaksua niiltä yksityishenkilöiltä, joilla on Suomessa laajakaista tai mobiililaajakaista (jäljempänä nettiliittymämalli), koska internetin kautta puhelimeen, tabletille, tietokoneeseen ja pilvipalveluun tehtävä kopiointi edellyttää jonkinlaista liittymää?

Onko nettiliittymämallilla mahdollista kerätä hyvitysmaksua kattavasti niiltä yksityishenkilöiltä, jotka voivat valmistaa kopioita yksityiseen käyttöön? Jos ei, mainitse esimerkkejä pois jäävistä tilanteista.

Kopiosto ei näe nettiliittymämallia tietoyhteiskuntadirektiivin ja unionin oikeuskäytännön mukaisena ratkaisuna eikä se olisi toteuttamiskelpoinen. Kopiostolla ei ole tiedossa, että vastaavaa mallia olisi käytössä missään muussa maassa. Nettiliittymämalli olisi hyvin lähellä veromallia, ja siinä maksua ei kerättäisi vain niiltä yksityishenkilöiltä, jotka kopioivat suojattua sisältöä yksityiseen käyttöön. Nettiliittymämalli ei myöskään huomioisi analogisten sisältöjen kopiointia (analoginen – analoginen ja analoginen – digitaalinen).

Kysymys 5: Miten varojen kerääminen tulisi järjestää muissa kuin tallennusalustamallissa tai nettiliittymämallissa niin, että varat voitaisiin viime kädessä kerätä vain niiltä yksityishenkilöiltä, jotka voivat valmistaa kopioita yksityiseen käyttöönsä?

Kopiostolla ei ole mielessä sellaisia muita malleja, joilla voitaisiin varmistaa, että maksut kerättäisiin vain niiltä yksityishenkilöiltä, jotka kopioivat suojattua sisältöä yksityiseen käyttöön. Unionin tuomioistuin on Espanjaa koskevassa EGEDA-ratkaisussaan (C-470/14) todennut, että järjestelmä, joka rahoitetaan valtion yleisestä talousarviosta siten, ettei voida varmistaa, että yksityisten kopioiden käyttäjät kattavat tämän sopivan hyvityksen kustannukset, ei ole tietoyhteiskuntadirektiivin 5 artiklan 2 kohdan b alakohdan mukainen. EUT:n ratkaisun jälkeen Espanjassa palattiin takaisin laitemaksupohjaiseen järjestelmään.

Unionin tuomioistuin on myös Padawan-ratkaisun (C-467/08) tuomiolauselman kohdassa 2 todennut, että ”direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan b alakohta on tulkittava siten, että ”oikeudenmukainen tasapaino” asianomaisten kesken edellyttää, että sopiva hyvitys on laskettava

yksityistä kopiointia koskevasta poikkeuksesta suojattujen teosten tekijöille aiheutuvan vahingon perusteella. Tämän ”oikeudenmukaisen tasapainon” mukaista on säätää, että henkilöt, joilla on hallinnassaan digitaaliseen kappaleen valmistamiseen tarkoitettuja koneita, laitteita ja tarvikkeita ja jotka antavat tällä perusteella oikeudellisesti tai tosiasiallisesti näitä laitteita yksityishenkilöiden käyttöön tai suorittavat heille kappaleenvalmistamispalvelun, ovat velvollisia rahoittamaan sopivan hyvityksen, koska näillä henkilöillä on mahdollisuus vyöryttää tästä rahoittamisesta aiheutuva todellinen kustannus yksityisten käyttäjien maksettavaksi.” Myös tämä osoittaa unionin tuomioistuimen arvioivan toimivimmaksi ratkaisuksi laite- ja tallennusmaksuihin perustuvan hyvitysmaksujärjestelmän.

Kaikissa muissa EU-maissa on käytössä laite- ja tallennusmaksuihin perustuva järjestelmä, jossa hyvitysmaksu kerätään sellaisista laitteista, tallennusvälineistä, -alustoista ja palveluista, joita yksityishenkilöt käyttävät teosten kopioimiseen ja tallentamiseen yksityiseen käyttöön. Kopioston näkemyksen mukaan myös Suomessa tulisi siirtyä olennaisesti parannettuun ja uudistettuun laite- ja tallennusmaksupohjaiseen järjestelmään.

Maksun kerääminen ja maksun kohdentuminen

Kysymys 6: Tulisiko maksuvelvollisuus tallennusalustamallissa kohdentaa kaikkiin laitteiden ja tallennusalustojen valmistajiin, maahantuojiin sekä toissijaisesti jälleenmyyjiin sekä palveluiden tarjoajiin, jotka myyvät tuotteita tai palveluita, joiden loppukäyttäjä voi olla yksityishenkilö?

Kuten lähes kaikissa maissa, joissa on yksityisen kopioinnin hyvitysmaksujärjestelmä ja jossa maksu kerätään laitteista, tallennusvälineistä, -alustoista ja palveluista, maksu kerätään laitteiden ja tallennusalustojen valmistajilta ja maahantuojilta tai jälleenmyyjiltä sekä palveluiden tarjoajilta, jotka myyvät tuotteita tai palveluita, joiden loppukäyttäjä voi olla yksityinen henkilö. Maahantuoja tai laitteen valmistaja suorittaa maksun ja raportoi suoraan yhteishallinnointijärjestölle, joka hallinnoi yksityisen kopioinnin hyvitysmaksuja. Suurimmassa osassa maista hyvitysmaksu ja raportointi tulee tehdä tulliviranomaisille maahantuonnin yhteydessä.

On kuitenkin tärkeä huomioida, että hyvitysmaksun maksaja on aina se yksityishenkilö, joka hankkii laitteen, tallennusalustan tai palvelun. Valmistajat, maahantuojat, jälleenmyyjät ja palvelun tarjoajat toimivat ainoastaan maksun välikätenä ja ne sisällyttävät maksun yksityishenkilölle laitteen, tallennusalustan tai palvelun hinnassa.

Tämän unionin tuomioistuin on myös täsmentänyt useissa ratkaisuissaan: ”koska kyseisessä järjestelmässä mahdollistetaan se, että maksuvelvolliset voivat vyöryttää yksityistä kopiointia koskevan maksun määrän näiden samojen kappaleen valmistamiseen tarkoitettujen koneiden, laitteiden ja välineiden käyttöön antamisesta tai suorittamastaan kappaleenvalmistamispalvelusta perimäänsä hintaan, maksusta aiheutuvasta kustannuksesta vastaa lopullisesti yksityinen käyttäjä, joka maksaa tämän hinnan, ja tätä on pidettävä yhteensopivana kappaleen valmistamista koskevan yksinoikeuden haltijoiden ja suojatun aineiston käyttäjien etujen kesken vallitsevan direktiivin 2001/29 johdanto-osan 31 perustelukappaleessa tarkoitettuna ”oikeudenmukaisen tasapainon”

kanssa” (Microsoft Mobile Sales International ym., C-110/15, 33 kohta; Austro Mechana, C-433/20, kohta 45).

Myös Opus-ratkaisussa unionin tuomioistuin on todennut, että maksuvelvollisuus voidaan asettaa valmistajille, maahantuojille, jälleenmyyjille ja palveluiden tarjoajille: ”tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa 22.5.2001 annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviä 2001/29/EY ja erityisesti sen 5 artiklan 2 kohdan b alakohdasta ja 5 kohtaa on tulkittava siten, että loppukäyttäjää, joka valmistaa yksityisesti kappaleen suojatusta teoksesta, on lähtökohtaisesti pidettävä mainitussa 2 kohdan b alakohdassa säädetyn sopivan hyvityksen maksamisesta vastuussa olevana henkilönä. Jäsenvaltiot voivat kuitenkin ottaa käyttöön yksityistä kopiointia koskevan maksun, joka peritään niiltä henkilöiltä, jotka antavat kyseisen loppukäyttäjän käyttöön kappaleen valmistamiseen tarkoitettuja koneita, laitteita ja tarvikkeita, kun kyseisillä henkilöillä on mahdollisuus vyöryttää kyseisen maksun määrä mainitusta käyttöön antamisesta perimäänsä hintaan, jonka loppukäyttäjä maksaa.” (Opus, C-462/09, tuomiokohta 1)

Kysymys 7: Kenen tulisi nettiliittymämallissa olla ensisijaisesti maksuvelvollinen ja periä maksua liittymien haltijoilta? Tulisiko maksua periä kaikista yksityishenkilöiden nettiliittymistä vai tulisiko maksun perimiseen tehdä rajauksia nettiliittymän nopeuden tai liittymän haltijan iän perusteella?

Jos tällaista maksua perittäisiin, tulisiko sitä periä vuosittain vai jollakin muulla aikavälillä?

Kopiosto ei kannata nettiliittymämallia. Tällaista yksityisen kopioinnin hyvitysmaksumallia ei ole käytössä missään muussa EU-maassa (tai tietomme mukaan missään muussakaan maassa). Ks. vastaus kysymykseen 4.

Kysymys 8: Jos hyvitys maksettaisiin budjettivaroista tai erillisestä rahastosta, minkä tahon tulisi huolehtia maksun keräämisestä?

Kopioston näkemyksen mukaan valtion budjettivaroista rahoitettavat mallit eivät ole direktiivin ja unionin oikeuden mukaisia ratkaisuja. Kysymys jättää auki, mistä rahastomallissa hyvitysmaksu kerättäisiin tai hyvitysmaksuvarat tulisivat, mutta ilmeisesti siinäkin olisi kyse julkisilla varoilla rahoitettavasta mallista.

Unionin tuomioistuin on Espanjaa koskevassa EGEDA-ratkaisussaan (C-470/14) todennut, että järjestelmä, joka rahoitetaan valtion yleisestä talousarviosta siten, ettei voida varmistaa, että yksityisten kopioiden käyttäjät kattavat tämän sopivan hyvityksen kustannukset, ei ole tietoyhteiskuntadirektiivin 5 artiklan 2 kohdan b alakohdan mukainen.

Unionin tuomioistuimen Padawan-ratkaisun (C-467/08) voidaan katsoa osoittavan, että unionin tuomioistuin on arvioinut toimivimmaksi ratkaisuksi laite- ja tallennusmaksuihin perustuvan hyvitysmaksujärjestelmän (tuomiolauselman kohta 2).

Maksun määräytyminen ja maksun suuruuteen vaikuttavat tekijät

Kysymys 9: Tulisiko maksun tason lähtökohtaisesti määräytyä tallennuskapasiteetin perusteella vai jollain muulla perusteella vai näiden yhdistelmänä?

Jos katsotte, että tallennuskapasiteetin sijasta tai ohessa olisi sovellettava muita määräytymisperusteita, niin mitä nämä perusteet olisivat ja millä perusteella niitä tulisi soveltaa?

Kopioston näkemyksen mukaan tallennuskapasiteettiin perustuva maksu olisi toimivin ratkaisu, kuten pääosin muissakin EU-maissa on käytössä. Valtaosassa EU-maista on kiinteä hyvitysmaksu, jonka taso määräytyy tallennuskapasiteetin perusteella. Esimerkiksi Hollannissa älypuhelin tariffi on 5,30 € sekä kannettavien tietokoneiden ja tablettien tariffi 2,60 € (v. 2024). Näillä mainituilla laitteilla on kaikilla sama tariffi Belgiassa (4 €, v. 2024) ja Tanskassa (6,40 €, v. 2024). Ranskassa vastaavat tariffit vaihtelevat tallennuskapasiteetin perusteella ja ovat enimmillään 14 euroa (kun laitteen tallennustila yli 64 GB, v. 2024). Ruotsissa älypuhelin, tablettien ja kannettavien tietokoneiden tariffit ovat enimmillään noin 6,50 euroa (v. 2024). Joissakin maissa maksu perustuu prosenttiosuuteen myynti- tai maahantuontihinnasta.

Kopiointi osalla laitteista, erityisesti graafisten aineistojen kopioinnin, tulostamisen tai digitoinnin mahdollistavat laitteet, ei perustu tallennuskapasiteettiin eikä kaikilla näillä laitteilla edes ole tallennuskapasiteettiä. Muissa maissa tällaisten laitteiden osalta tariffi määräytyy yleensä laitekohtaisena maksuna, laitteen nopeuteen perustuva maksuna tai prosenttiosuutena laitteen myyntihinnasta. Tariffin taso vaihtelee laitekohtaisesti. Yksityishenkilöt tekevät kopioita yksityiseen käyttöönsä henkilökohtaisten laitteidensa lisäksi myös työpaikoillaan sekä julkisissa tiloissa, esimerkiksi kirjastoissa, oppilaitoksissa tai kopiointiliikkeissä, olevilla koneilla. Näistä maksun voisi periä esimerkiksi osana leasing- tai vastaavaa maksua taikka osana kopio- tai tulostusmaksua tai myytäviä kopio-/tulostuskortteja. Yksityisille henkilöille on tarjolla myös tulostuspalveluita (esim. Print In City), joissa peritään henkilöltä tulostusmaksu.

Kysymys 10: Millä tavalla laitteiden monikäyttöisyyden ja tallennuslaitteiden ja tallentamiseen käytettävien välineiden rajan hämärtyminen tulisi ottaa huomioon hyvitysmaksullisia laitteita ja alustoja sekä palveluita määriteltäessä ja / tai maksun suuruutta määrättäessä?

Unionin tuomioistuin on todennut Copydan Båndkopi -ratkaisussaan (C-463/12), että direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan b alakohta ei ole esteenä sellaiselle kansalliselle lainsäädännölle, jossa säädetään sopivasta hyvityksestä monta toimintoa mahdollistavien tallennusalustojen osalta riippumatta siitä, onko mainittujen alustojen pääasiallisena tarkoituksena kopiointi yksityiseen käyttöön, kunhan jokin kyseisten alustojen toiminnoista, toissijainenkin, mahdollistaa sen, että alustojen haltijat käyttävät niitä mainittuun tarkoitukseen. Se, onko toiminto pääasiallinen vai toissijainen, ja se, kuinka suuri suhteellinen kappaleenvalmistuskapasiteetti alustalla on, ovat kuitenkin omiaan vaikuttamaan maksettavan sopivan hyvityksen määrään. (Copydan Båndkopi, C-463/12, kohta 29).

Kopioston näkemyksen mukaan huomioiden erityisesti teknologianeutraaliuden periaate tällaisia laitteita ei tule jättää hyvityksen ulkopuolelle. Vaikka toiminto olisi toissijainen, mahdollistaa se

kuitenkin kopioinnin yksityiseen käyttöön. Unionin tuomioistuin on korostanut teknologianeutraaliuden periaatetta, jonka mukaan laissa on säädettävä henkilöiden oikeuksista ja velvollisuuksista yleisesti, jotta tietyn teknologian käyttöä ei suosittaisi toisen teknologian vahingoksi, on noudatettava myös direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan b alakohdassa tarkoitettuun valinnaiseen poikkeukseen nähden.” (Austro-Mechana, C-433/20, kohta 27).

Useissa EU-maissa näillä monikäyttöisillä laitteilla on tallennuskapasiteettiin perustuva hyvitysmaksu. Näin tulee olla Suomessakin. Padawan-tapauksessa (C-467/08) unionin tuomioistuin on todennut, että riittävää on ”mahdollisesti aiheutuva haitta” ja että voidaan oikeutetusti olettaa henkilöiden käyttävän hyväkseen kaikkia laitteisiin liittyviä toimintoja, mukaan lukien kappaleen valmistamisen.

Kysymys 11: Millä tavalla teknisten toimenpiteiden käyttäminen tulisi ottaa huomioon?

Kuten unionin tuomioistuin on todennut, teknisten toimenpiteiden soveltamismahdollisuuden ei tule vaikuttaa hyvitysmaksuvelvollisuuden soveltamiseen. EUT:n mukaan ”kun näiden teknisten toimenpiteiden soveltamisen vapaaehtoisuus otetaan huomioon, on todettava, että vaikka tällainen mahdollisuus toimenpiteiden soveltamiseen on olemassa, kyseisten toimenpiteiden soveltamatta jättäminen ei voi aiheuttaa sitä, ettei sopivaa hyvitystä sovellettaisi.” (C-457/11 ja 460/11, VG Wort ym., kohta 57).

Kysymys 12: Millä tavalla maksun suuruuden tulisi määräytyä nettiliittymämallissa?

Kopiosto ei kannata nettiliittymämallia. Tällaista mallia ei ole tietojemme mukaan missään muussa maassa. Katso vastaus kysymykseen 4.

Kysymys 13: Missä tilanteissa haitan voitaisiin katsoa vahingon olevan vähäinen ja millä perusteella? Olisiko määriteltävä tällaisen vahingon kynnyсарvo, ja jos olisi, niin mikä se voisi olla?

Kopiosto ei kannata minkäänlaisen kynnyсарvon säätämistä tai asettamista. Vähäistä haittaa ei ole mahdollista määrittää euroissa. Yksityiseen käyttöön valmistettu kopio aiheuttaa aina haittaa oikeudenhaltijalle esimerkiksi saamatta jääneenä myyntinä. Teostyyppit ovat hyvin erilaisia, eikä erityyppisiä teoksia voida arvottaa keskenään. Tällainen ei kohtelisi teoksia ja oikeudenhaltijoita yhdenvertaisesti.

Maksun suuruus ja päätös maksun suuruudesta

Kysymys 14: Millä tavalla päätöksenteko hyvitysmaksun piiriin kuuluvista laitteista, tallennusvälineistä ja palveluista tulisi järjestää? Millä tavalla hyvitysmaksun suuruudesta tulisi päättää? Tulisiko yksityisen kopioinnin kokonaismäärää tarkastella nykyisenkaltaisilla yksityistä kopiointia koskevilla tutkimuksilla?

Hyvitysmaksun piiriin kuuluvien laitteiden, tallennusvälineiden, -alustojen ja -palvelujen määrittäminen vaihtelee maittain. Joissakin maissa maksun piirissä olevat laitteet säädetään laissa ja joissakin maissa päätökset tekee viranomainen.

Myös hyvityksen suuruuden eli tariffien asettaminen vaihtelee EU-maissa. Joissakin maissa myös tariffit perustuvat lakiin tai viranomaisen päätökseen. Joissakin maissa tariffit sovitaan sidosryhmien (laitevalmistajien ja maahantuojien, oikeudenhaltijoiden ja kuluttajien edustajien) välisissä neuvotteluissa. Joissakin maissa päätökset perustuvat näiden kahden yhdistelmään (viranomaispäätös ja sidosryhmien neuvottelut).

Kopioston näkemyksen mukaan hyvitysmaksun piiriin kuuluvat laitteet, tallennusvälineet ja palvelut sekä niistä kerättävien maksujen suuruudet tulee perustua viranomaisen päätökseen. Maksun piiriin kuuluvista laitteista, tallennusvälineistä, palveluista ja tariffeista päättävä viranomainen voisi olla myös joku muu kuin tekijänoikeuslainsäädännöstä vastaava opetus- ja kulttuuriministeriö. Joka tapauksessa viranomaisen päätöstä tulisi edeltää sidosryhmien kuuleminen maksun piiriin kuuluvista laitteista ja tariffien suuruudesta. Viranomaisen päätöksen tulisi olla valituskelpoinen.

Yhteishallinnointiorganisaatioiden oikeus toimia asiassa tuomioistuimessa omissa nimissään tulee varmistaa laissa. Viranomaisen toimivalta tulisi määrittää lailla ja yksityiskohtaiset määräykset päätöksentekomenettelystä, kuulemisesta ja muista yksityiskohdista tulisi antaa esimerkiksi tekijänoikeusasetuksessa.

Joissakin maissa on erillinen tuomioistuin- tai vastaava viranomaiselin (copyright tribunal tai vastaava), joka päättää tariffien suuruudesta ja maksun piirissä olevista laitteista kuultuaan sidosryhmiä tai jos sidosryhmät eivät pääse neuvotteluteitse yhteisymmärrykseen. Tällaisen erityisen riidanratkaisuelimen säätämistä voisi selvittää myös Suomessa. Jos asianosaisten keskinäisissä neuvotteluissa ei saavutettaisi yhteisymmärrystä tariffeista ja maksun piirissä olevista laitteista, tallennusvälineistä, -alustoista ja palveluista, tekisi ratkaisun esimerkiksi erillinen kolmijäseninen viranomaiselin. Erillisessä viranomaiselimessä tulee kuulla sidosryhmän edustajia ennen ratkaisun antamista. Tanskassa on esimerkiksi kuusijäseninen Ophavsretslicensnævnet, jonka jäsenenä on kolme korkeimman oikeuden tuomaria, kaksi asianajajaa sekä professori. Vaikka tämä ei Tanskassa ratkaisekaan yksityisen kopioinnin hyvitykseen liittyviä erimielisyyksiä, on se yksi esimerkki kansallisesta erillisestä riidanratkaisuelimestä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön teettämä, riippumattoman tutkimuslaitoksen tekemä yksityisen kopioinnin vuosittainen tutkimus tulee säilyttää. Tutkimus on erityisen hyödyllinen määriteltäessä eri aineistotyyppien ja oikeudenhaltijaryhmien välisiä jakosuhteita. Määriteltäessä tariffien suuruutta ja laitteita, tallennusvälineet ja -palvelut, joiden tulisi olla hyvitysmaksun piirissä, ei yksityisen kopioinnin tutkimuksella ole nähdäksemme samanlaista merkitystä. Niiden osalta viittaamme unionin tuomioistuimen ratkaisukäytäntöön, muun muassa kysymyksessä 3 viittaamiimme ratkaisuihin.

Kysymys 15: Mikäli hyvitysmaksu tulisi mielestänne toteuttaa esimerkiksi erillisellä rahastomallilla tai nettiliittymämallilla, niin millä perusteella ja minkälaisella päätöksentekomekanismilla hyvitysmaksun määrästä tulisi päättää?

Kopiosto ei kannata rahasto- tai nettiliittymämallia. Tällaisia malleja ei ole käytössä missään muussa EU- tai käsityksemme mukaan muussakaan maassa. Ks. vastauksemme kysymykseen 4 ja 5.

Kysymys 16: Onko Suomen hyvitysmaksutaso kokonaisuutena (vuonna 2024: 11 miljoonaa euroa, vuonna 2025: 5,5 miljoonaa euroa) oikea suhteessa oikeudenhaltijoille aiheutuvaan vahinkoon?

Näkemyksemme mukaan kumpikaan taso ei ole oikea suhteessa oikeudenhaltijoille aiheutuvaan vahinkoon. Edes nykyinen (vuosi 2024) 11 miljoonan euron taso ei vastaa tekijänoikeuslain tarkoittamaa kohtuullista tai direktiivin tarkoittamaa sopivaa hyvitystä yksityisestä kopioinnista tekijän- ja lähioikeuden haltijoille aiheutuvasta haitasta. Vertailtaessa hyvitysmaksutason per capita eri EU-maissa, joissa on hyvitysmaksujärjestelmä käytössä, Suomi sijoittuisi häntäpäähän 5,5 miljoonan euron hyvitysmaksutasolla. Vertailussa, jossa mukana on 21 EU-maata, tietojemme mukaan valtaosassa hyvitysmaksutason per capita on 1,5–5 €. Suomi on tässä vertailussa sijalla 15 (0,98 €/capita) ja Suomea alhaisempi taso on Latviassa, Tanskassa, Tsekeissä, Romaniassa, Kroatiaassa ja Puolassa. Näkemyksemme mukaan Suomen tulisi uuden tallennusmaksujärjestelmän myötä sijoittua yläpäähän korvaustasossa heti järjestelmän voimaantulon jälkeisestä ajasta lähtien.

Luovat ry:n tilaaman tuoreen, johtavan asiantuntijan VTT Pasi Holmin arvion mukaan yksityisen kopioinnin aiheuttama haitta musiikin ja av-alan tekijöille ja muille oikeudenhaltijoille erityisesti myynti- ja striimaustulojen alenemisena oli vuonna 2023 noin 35,7–45,9 miljoonaa euroa (Holm 2024; Luovat ry:n tilaama arvio). 11 miljoonan euron hyvitys korvaa tästä noin neljäsosan. Toisin sanoen 11 miljoonankaan euron taso ei ole ollut kohtuullinen korvaus yksityiseen käyttöön tapahtuvasta kopioinnista oikeudenhaltijoille aiheutuvasta haitasta. Tässä selvityksessä ei ole arvioitu graafisten teosten (teksti ja kuva) oikeudenhaltijoille aiheutunutta haittaa, eikä myöskään 11 miljoonan euron hyvitysmaksulla ole kompensoitu graafisten teosten tekijöille ja oikeudenhaltijoille heidän teostensa yksityistä kopiointia.

11 miljoonan tasoon päädyttiin vuonna 2015 poliittisen kompromissin tuloksena, kun yksityisen kopioinnin hyvitys siirtyi tallennuslaitteiden ja -alustojen myyntihintoihin sisältyneestä hyvitysmaksusta rahoitettavaksi valtion budjetista. Tämän jälkeen korvaukseen ei ole kertaakaan tehty indeksi- eikä muutakaan korotusta.

Unionin tuomioistuin on korostanut, että oikeudenhaltijoilla on direktiivien mukaan oikeus asianmukaiseen korvaukseen työnsä käyttämisestä. Unionin tuomioistuimen mukaan jäsenvaltiolla, joka ottaa kansallisessa oikeudessaan käyttöön yksityistä kopiointia koskevan poikkeuksen, on velvollisuus saavuttaa tietty tulos siinä mielessä, että kyseisen valtion on toimivaltansa rajoissa varmistettava sellaisen sopivan hyvityksen tosiasiallinen periminen, jolla on tarkoitus korvata loukatuille tekijöille aiheutunut vahinko, etenkin, jos vahinko on aiheutunut mainitun jäsenvaltion alueella. (Stichting de Thuiskopie, C-462/09, kohdat 32-34)

Hyvitysmaksukustannuksen henkilöllinen kohdentuminen

Kysymys 17: Miten mahdollinen vapautus hyvitysmaksusta tai maksetun hyvitysmaksun palautus olisi järjestettävä, jotta vapautuksen tai palautuksen saaminen olisi tosiasiallisesti mahdollista, eikä kohtuuttoman vaikeaa?

Nykypäivänä on mahdollista toteuttaa maksujen raportointi sekä palautukset sähköisellä järjestelmällä tai palvelulla, jolloin raportointi ja palautusten hakeminen on helppoa ja tehokasta. Järjestelmät ja tekniset ratkaisut ovat kehittyneet huomattavasti kymmenen vuoden aikana, mikä on omiaan vähentämään olennaisesti hallinnollista taakkaa kummaltakin osapuolelta – maahantuojilta ja laitevalmistajilta sekä hyvitysmaksua hallinnoivalta järjestöltä.

Kysymys 18: Tulisiko työnantajan työntekijän käyttöön hankkimien / vuokraamien älypuhelimien, joiden haltijana on luonnollinen henkilö, kuulua hyvitysmaksun piiriin, ja millä tavalla maksun keräämisen tällaisten puhelimien osalta tulisi tapahtua? Miten työntekijöiden käytössä oleviin kannettaviin tietokoneisiin tulisi suhtautua?

Unionin tuomioistuimen mukaan ”direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan b alakohtaa voidaan soveltaa myös kappaleisiin, jotka luonnollinen henkilö on valmistanut kolmannelle kuuluvan laitteen avulla.” (Austro Mechana, C-433/20, kohta 23).

Unionin tuomioistuimen Padawan-tuomiossa on myös todettu, että kun muun kuin luonnollisen henkilön hankkima laite on annettu luonnollisten henkilöiden käyttöön yksityiskäyttöä varten, ”ei ole välttämätöntä näyttää toteen, että he ovat todella tehneet näiden laitteiden avulla yksityisiä kopioita ja että he ovat siten todella aiheuttaneet vahinkoa suojatun teoksen tekijälle. Näiden luonnollisten henkilöiden voidaan näet oikeutetusti olettaa käyttävän täysin hyväkseen sitä, että he saavat laitteet käyttöönsä, eli heidän oletetaan käyttävän kaikkia kyseisiin laitteisiin liittyviä toimintoja, mukaan luettuna kappaleen valmistaminen. Näin ollen näiden laitteiden tai koneiden pelkkä kappaleenvalmistamiskapasiteetti riittää oikeuttamaan yksityistä kopiointia koskevan maksun perimisen, mikäli kyseiset koneet tai laitteet on annettu luonnollisten henkilöiden yksityiseen käyttöön.” (Padawan, C-467/08, kohdat 54-56).

Huomioiden unionin oikeuskäytäntö on perusteltua, että myös työsuhdepuhelimien, työnantajan työntekijän käyttöön antaminen kannettavien tietokoneiden, tablettien ja muiden laitteiden, joita voidaan käyttää myös yksityiseen kopiointiin, sisältyvät hyvitysmaksun piiriin. Näin useissa muissakin EU-maissa tehdään. Laissa on myös tarpeen todeta, että oikeus hyvityksen palautukseen tai vapautukseen koskee ainoastaan yksinomaan ammattikäytössä olevia laitteita, tallennusvälineitä ja -palveluita.

Näiden osalta voidaan maksu periä laitteen valmistajalta tai maahantuojalta, kuten muidenkin laitteiden. Yritysten hakemat hyvitysmaksun palautukset voivat koskea vain sellaisia laitteita, jotka eivät ole työntekijän yksityisessä käytössä. Maksun tulisi kohdistua myös sellaisiin työnantajan työntekijän käyttöön hankkimiin tai vuokraamiin laitteisiin, joita työntekijä voi käyttää työkäytön lisäksi myös henkilökohtaiseen käyttöönsä, esimerkiksi vapaan puhelinedun piirissä olevat puhelimet tai henkilökohtaisessa käytössä olevat kannettavat tietokoneet, tabletit tai muut laitteet, joita voidaan käyttää myös yksityiseen kopiointiin.

Esimerkiksi Saksassa kerätään hyvitysmaksu myös yritystoiminnan piirissä olevista matkapuhelimista, kannettavista tietokoneista ja tableteista ja palautuksen hyvitysmaksusta voi saada yrityskäyttöön hankitusta laitteesta tai tallennusalustasta ainoastaan, jos sitä ei käytetä minkäänlaiseen yksityiskäyttöön.

Hyvitysmaksun alueellinen kohdentuminen

Kysymys 19: Onko hyvitysmaksun kerääminen mahdollista, jos yksityishenkilö ostaa tallennuslaitteen tai -alustan ulkomaisesta verkkokaupasta? Entä silloin, jos yksityishenkilö hankkii tallennuspalvelun (pilvipalvelu) ulkomailta?

Miten tällaista toimintaa voidaan valvoa? Mikäli tätä ei voida valvoa, olisiko tarkoituksenmukaisempaa kerätä hyvitysmaksua tallennuslaitteiden sijasta tai ohessa sellaisilta luonnollisilta henkilöiltä, joilla on laajakaistaliittymä Suomessa?

Ulkomaisesta verkkokaupasta ostetuista tallennuslaitteista ja -alustoista sekä ulkomaisista tallennuspalveluista, joita tarjotaan Suomessa asuville yksityishenkilöille, tulee periä hyvitysmaksu. Ulkomaisista verkkokaupoista tilatuista laitteista ja tallennusalustoista maksu tulee periä ja valvoa maksujen suorittamista samalla tavoin kuin niistä peritään muitakin tulli- tai vastaavia maksuja. Usein laitteet ja alustat, jotka viedään maasta, ovat vapautettuja kyseisessä maassa hyvitysmaksuista. Tästäkin syystä niistä tulee periä maksu siinä, maassa, johon ne tuodaan ja jossa yksityishenkilö voi niitä käyttää yksityiseen kopiointiin.

Ulkomaisten verkkokauppojen ja ulkomaisten myyjien hyvitysmaksuvelvollisuus on kiistaton unionin oikeuden perusteella. Unionin tuomioistuin on Opus-ratkaisussaan todennut, että tällaisissa tilanteissa hyvitysmaksu voidaan periä elinkeinonharjoittajana toimivalta: ”Direktiiviä 2001/29 ja erityisesti sen 5 artiklan 2 kohdan b alakohtaa ja 5 kohtaa on tulkittava siten, että jäsenvaltion, joka ottaa käyttöön järjestelmän, jonka mukaan suojatuista teoksista kappaleen valmistamiseen tarkoitettujen välineiden valmistajan tai maahantuojan on maksettava yksityistä kopiointia koskeva maksu, ja jonka alueella tekijöille aiheutuu vahinkoa siksi, että siellä asuvat ostajat käyttävät heidän teoksiaan yksityiseen tarkoitukseen, on taattava, että kyseiset tekijät saavat tosiasiallisesti sopivan hyvityksen, jonka tarkoituksena on korvata heille kyseinen vahinko. Tässä yhteydessä pelkästään sillä, että kappaleen valmistamiseen tarkoitettuja koneita, laitteita ja tarvikkeita elinkeinonharjoittajana myyvä henkilö on sijoittautunut muuhun kuin siihen jäsenvaltioon, jossa ostajat asuvat, ei ole vaikutusta kyseiseen tietyn tuloksen saavuttamista koskevaan velvollisuuteen. Kansallisen tuomioistuimen on siinä tapauksessa, ettei sopivan hyvityksen perimistä ostajilta ole mahdollista varmistaa, tulkittava kansallista oikeutta siten, että kyseinen hyvitys voidaan periä elinkeinonharjoittajana toimivalta maksamisesta vastuussa olevalta henkilöltä.” (Opus, C-462/09, tuomiokohta 2). Myös unionin tuomioistuimen Amazon-tuomio tukee tätä (Amazon, C-572/14)

Muissa EU-maissa useat ulkomaiset verkkokaupat raportoivat kyseisen maan yhteishallinnointiorganisaatiolle kyseiseen maahan myydyistä laitteista, tallennusalustoistaja tallennusvälineistä. Oikeudenhaltijoita edustavat yhteishallinnointiorganisaatiot myös itse selvittävät

verkossa olevia kauppapaikkoja ja muita yrityksiä, joissa myydään tai jotka myyvät heidän maassaan asuville yksityishenkilöille laitteita, tallennuslaitteita ja muita välineitä, joita voidaan käyttää tai joille voidaan tallentaa sisältöjä yksityiseen käyttöön.

Kopiosto ei kannata laajakaistaliittymämallia. ks. perustelut kysymyksessä 4.

Maksuvelvollisen tilitysvollisuus

Kysymys 20: Jos hyvitysmaksuvelvollisuus koskisi tallennuslaitteiden ja -alustojen valmistajia, maahantuojia, myyjiä ja tallennuspalveluiden tarjoajia, niin miten maksu- ja tilitysvollisuus oikeudenhaltijoille olisi järjestettävissä niin, että sen aiheuttama kustannusrasitus ja hallinnollinen taakka olisi mahdollisimman pieni?

Jos katsotte, että maksu olisi kerättävissä keskitetyimmällä tavalla, niin miltä taholta ja miten maksun kerääminen ja tilitysvollisuus hoidettaisiin?

Nykypäivänä on mahdollista toteuttaa maksujen raportointi sähköisellä järjestelmällä tai palvelulla, jolloin raportointi ja tilitykset ovat helppoa ja tehokasta. Järjestelmät ja tekniset ratkaisut ovat kehittyneet huomattavasti kymmenen vuoden aikana, mikä on omiaan olennaisesti vähentämään hallinnollista taakkaa kaikilta osapuolilta – maahantuojilta, myyjiltä, laitevalmistajilta ja tallennuspalveluiden tarjoajilta sekä hyvitysmaksua hallinnoivalta järjestöltä.

Kysymys 21: Onko maksu- ja tilitysvollisuuden kannalta merkitystä, tapahtuuko tilitys yhdelle vai useammalle oikeudenhaltijoita edustavalle taholle?

Kaikkien tahojen kannalta on yksinkertaisinta, että maksut ja tilitykset suoritetaan yhdelle yhteishallinnointiorganisaatiolle, joka huolehti maksujen keräämisestä sekä kertyneiden varojen tilittämisestä edelleen eri oikeudenhaltijoita edustaville järjestöille. Kopiosto ry voisi toimia hyvitysmaksuja keräävänä ja hallinnoivana organisaationa. Kopiostolla on valmiit käytännöt muissa vastaavissa tilanteissa yhtenä palvelupisteenä toimimisesta, esimerkiksi verkkotallennuspalvelujen osalta.

Lähes kaikissa muissakin maissa on yksi yhteishallinnointiorganisaatio, jolle maahantuojat, laitevalmistajat ja tallennuspalveluiden tarjoajat raportoivat ja tilittävät maksut ja joka sitten jakaa korvaukset eri oikeudenhaltijaryhmiä edustaville yhteishallinnointiorganisaatioille.

Maksun keräävä taho ja maksuvarojen tilitys oikeudenhaltijoille

Kysymys 22: Onko näkemyksenne mukaan tältä osin tarvetta tehdä muutoksia tekijänoikeuslakiin?

Olisiko riittävää, jos laissa olisi säännökset yleisistä varojen tilitystä ja käyttöä koskevista perusteista, joita noudattaen hyvitysmaksuvarat keräävä ja/tai tilittävä taho (tai tahot) voisi päättää jakosuhteesta yksilöllisten tilitysten ja tekijöiden yhteisiin tarkoituksiin käytettävien varojen välillä sekä tilityisperusteista

ja varojen jakamisesta?

Millä tavalla maksuvarojen tilitys oikeudenhaltijoille tulisi järjestää niin, että siitä aiheutuu mahdollisimman vähän hallinnollista taakkaa ja kuluja?

Suurimmassa osassa maista osa hyvitysmaksuvaroista tietty prosenttiosuus vähennetään kulttuurisiin ja sosiaalisiin tarkoituksiin (aina tekijöiden ja oikeudenhaltijoita hyödyttäviin tarkoituksiin). Prosenttiosuus vaihtelee maittain. Unionin tuomioistuin on myös todennut tämän olevan EU-oikeuden mukaista (Amazon, C521-11, tuomiokohta 3).

Useissa maissa kollektiivisesta osuudesta on säädetty laissa. Esimerkiksi Itävallassa on laissa säädetty, että kollektiivinen osuus on 50 %, Tanskassa 33 % ja Ranskassa 25 %. Nykyisessä järjestelmässämme ministeriön käyttösuunnitelmaa koskevassa päätöksessä hyvitysmaksusta on ohjattu 35–50 % luovan alan yhteisiin tarkoituksiin mm. AVEKin, MESin ja VISEKin kautta. Tämä yhteisiin tarkoituksiin kohdistettu hyvitysmaksun osuus on elintärkeä taloudellinen tuki luovalle alalle. Esimerkiksi AVEK käyttää nämä hyvitysmaksuvarat erilaisina av-tuotantojen alkuvaiheen tukina, johon ei juuri ole alalla saatavissa muuta taloudellista tukea. Esimerkiksi vuonna 2023 AVEK tuki 135 teoksen tekemistä.

Yhteisiin tarkoituksiin käytettävien varojen osuudesta on tarpeen säätää laissa myös Suomessa, kuten on tehty esimerkiksi Itävallassa, Tanskassa ja Ranskassa. Laissa säädettävä kollektiivinen osuus voisi olla vähimmäismäärä, jolloin eri teostyyppien erityispiirteet voidaan huomioida paremmin.

Viranomaisen päätöksellä on tarpeen määritellä myös eri teostyyppien (av, musiikki, teksti ja kuva) osuudet kertyneistä hyvitysmaksuvaroista. Näiden osuuksien määrittelyssä tulee käyttää yksityisen kopioinnin tutkimusta, kuten on nykyinenkin käytäntö, kun opetus- ja kulttuuriministeriö nykyisinkin määrittelee hyvitysmaksuvarojen jako-osuudet.

Viranomaisen päätöksellä olisi myös aiheellista määritellä kollektiivisten korvausosuuksien saajat eli ne tahot, jotka voisivat käyttää kollektiivista osuutta tekijöitä ja oikeudenhaltijoita hyödyttäviin yhteisiin tarkoituksiin. Laissa tai viranomaispäätöksellä tulisi myös määritellä yksilöllisinä tilityksinä maksettavien korvausosuuksien eri teostyyppien sisäiset jako-osuudet audiovisuaalisten teosten ja audion osalta tekijöiden, esittävien taiteilijoiden ja tuottajien välillä ja graafisten aineistojen osalta tekijöiden (ml. valokuvaajat) ja kustantajien välillä. Yksilöllisten tilitysten järjestökohtaisista tilitysperusteista ja varojen jakamisesta ei ole tarpeen säätää laissa tai määrätä viranomaisen päätöksellä, vaan näistä järjestöt noudattavat omia tilitysperiaatteita kuten tähänkin asti on noudatettu.

Maksuvarojen tilitys voidaan järjestää kustannustehokkaasti nykyisten yhteishallinnointiorganisaatioiden kautta. Toimivin tapa on, että yksi järjestö toimii hyvitysmaksuvarojen kerääjänä ja tilittää ne eteenpäin muita oikeudenhaltijaryhmiä edustaville järjestöille, kuten käytäntö oli aikaisemman laitemaksujärjestelmän aikaan ja on lähes kaikissa muissakin maissa. Kopioisto voisi toimia hyvitysmaksua perivänä organisaationa.

Yhteishallinnointilaki turvaa sen, että yhteishallinnointiorganisaatiot toimivat kustannustehokkaasti ja läpinäkyvästi ja muutoinkin noudattavat hyviä hallinnollisia periaatteita.

Kysymys 23: Millä tavalla tulisi määritellä varojen jakautuminen eri aloja edustaville oikeudenhaltijaryhmille?

Viranomaisen päätöksellä on tarpeen määritellä eri teostyyppien (av, musiikki, teksti ja kuva) osuudet kertyneistä hyvitysmaksuvaroista. Näiden osuuksien määrittelyssä tulee käyttää yksityisen kopioinnin tutkimusta, kuten opetus- ja kulttuuriministeriö nykyisinkin käyttää hyvitysmaksuvarojen jako-osuuksia määrittäessään. Myös useissa muissa EU-maissa eri oikeudenhaltijaryhmien tai teostyyppien jako-osuudet määritellään käyttötutkimuksia perusteella.

Eri oikeudenhaltijaryhmien välisten jako-osuuksien määrittelemiseksi on siten tarpeen jatkaa yksityisen kopioinnin tutkimuksen toteuttamista ja sen on syytä olla opetus- ja kulttuuriministeriön riippumattomalla tutkimuslaitoksella teettämä. Laissa tai viranomaispäätöksellä tulisi myös määritellä yksilöllisinä tilityksinä maksettavien korvausosuuksien eri teostyyppien sisäiset jako-osuudet eli audiovisuaalisten teosten ja audion osalta jako-osuudet tekijöiden, esittävien taiteilijoiden ja tuottajien välillä ja graafisten aineistojen osalta jako-osuudet tekijöiden (ml. valokuvaajat) ja kustantajien välillä.

Viranomaisen päätöksellä olisi myös aiheellista määritellä kollektiivisten korvausosuuksien saajat eli ne tahot, jotka voisivat käyttää kollektiivista osuutta tekijöitä ja oikeudenhaltijoita hyödyttäviin yhteisiin tarkoituksiin.

Järjestön valvonta

Kysymys 24: Onko näkemyksenne mukaan järjestön valvonnan osalta tarvetta tehdä muutoksia tekijänoikeuslakiin? Jos on, niin mitä muutoksia ja millä perusteella?

Yhteishallinnointiorganisaatioita velvoittaa yhteishallinnointilaki (Laki tekijänoikeuden yhteishallinnoinnista), joka sisältää myös valvontakeinoja. Hyvitysmaksun osalta on luontevaa hoitaa järjestöjen valvonta samalla tavalla kuin se on hoidettu yhteishallinnoinnin osalta. Eli valvovana viranomaisena on eri taho – Patentti- ja rekisterihallitus – kuin lainsäätäjät ja hyväksymispäätösten tekijä.

Yhteenveto

Kysymys 25: Minkä järjestelmän tai järjestelmien yhdistelmän pohjalta (mahdollisine muokkauksineen) hyvitys tulisi ensisijaisesti järjestää tarvittavine muutoksineen:

tekijänoikeuslaissa ennen vuotta 2015 noudatetun tallennusalustamallin pohjalta,

Kysymys 26: Onko olemassa jotain olennaisia näkökohtia, joita ei ole kysytty, mutta jotka katsotte tarpeelliseksi tuoda esiin?

Kansainväliset organisaatiot CISAC ja IFRRO ovat parhaillaan päivittämässä yksityisen kopioinnin hyvitystä koskevia kansainvälisiä selvityksiä. Tiedonkeruu eri maiden hyvitysmaksua hallinnoivista organisaatioista tapahtuu loppuvuoden aikana ja päivitetty raportti tullaan julkaisemaan vuoden 2025 alkupuoliskolla. Tällä hetkellä tuoreimmat raportit ovat vuodelta 2020 (CISAC) ja 2017 (WIPO ja IFRRO).

Suomessa olennaisesti parannettu ja uudistettu tallennusmaksumalli toteuttaisi markkinaehtoisuutta ja maksuvelvollisuus kohdentuisi laajasti yksityisille kansalaisille, jolloin direktiivin ja lain edellyttämä yksityisen kopioinnin korvaus ei ole riippuvainen julkisesta rahasta. Nykyisissä kulttuuriin kohdistuneissa leikkauksissa ei ole huomioitu eri leikkausten kumulatiivisia vaikutuksia. Järjestelmän uudistaminen ja maksupohjan palauttaminen uudistettuun tallennusmaksumalliin on myös tapa paikata osittain kulttuurileikkausten kumulatiivisia vaikutuksia.

Salmela Kirsi
Kopiosto ry